Überblicksvorlesung

Römische Literatur II

8. Aeneis (II)

fato…

inferret… deos Latio

... fato profugus ...

... inferretque

deos Latio

spätantike *argumenta* für die *Aeneis*

Aeneas primo Libyae depellitur oras.
Vir magnus bello, nulli pietate secundus
Aeneas odiis Iunonis pressus iniquae
Italiam quaerens Siculis erravit in undis,
naufragus et tandem Libyae est advectus ad oras...

- Proöm: fato… inferretque deos Latio
- Schlussszene: Turnus

Sen. epist. 16,4

Quid mihi prodest philosophia,
si fatum est?
quid prodest,
si deus rector est?
quid prodest,
si casus imperat?
Nam et mutari certa non possunt
et nihil praeparari potest adversus incerta…

Epikur / Lukrez: casus

Stoa: ratio / lógos
providentia
heimarméne / *fatum*

res publica und *religio*

z.B. Cic. De natura deorum 2,8
Es spricht der Stoiker Balbus

„... intellegi potest eorum imperiis rem publicam amplificatam, qui religionibus paruissent ...“

„theologia tripartita“ (Varro)

cultus deorum / res publica
poetae
philosophi

„Diskurse“ über Götter <-> Menschen

Augustus

Res gestae

7 pontifex maximus, augur, quidecimvirum sacris faciundis, septemvirum epulonum, frater arvalis, sodalis Titius fui.

19 templum… Apollinis in palatio… aedem divi Iuli, Lupercal, … pulvinar ad circum Maximum, aedes in capitolio Iovis feretri et Iovis Tonantis, aedem Quirini… … … feci.

20 … duo et octoginta templa deum in urbe consul sextum … refeci.

Sueton, Vita Tiberii

69 circa deos ac religiones neglegentior, quippe addictus mathematicae plenusque persuasionis cuncta fato agi

religio in der Aeneis

… inferretque deos Latio

Jupiter zu Venus, 1,257 ff

Parce metu, Cytherea: manent immota tuorum
fata tibi; cernes urbem et promissa Lavini
moenia, sublimemque feres ad sidera caeli
magnanimum Aenean; neque me sententia vertit.

Jupiter zu Venus, 1,261 ff

Hic tibi (**fabor** enim, quando haec te cura remordet,
longius et volvens fatorum arcana movebo)
bellum ingens geret Italia,

Buch 1

in Libyen

Begegnung mit Venus

… Aeneas, raptos qui ex hoste penates /
classe veho mecum,

in Karthago

Begegnung mit Dido

im Tempel der Juno

Buch 2

Pferd für Minerva

Nacht: Aeneas schläft und träumt
Hektor:
sacra suosque tibi commendat Troia penatis;/
hos cape fatorum comites, his moenia quaere /
/ magna pererrato statues quae denique ponto.

Buch 2

Anchises weigert sich, das Haus zu verlassen:

Flammenzeichen über dem Kopf des Ascanius

Buch 3

3,11 feror exsul in altum / cum sociis natoque penatibus et magnis dis.

Buch 3

moenia prima loco fatis ingressus iniquis
Aeneadasque meo nomen de nomine fingo.

sacra Dionaeae matri diuisque ferebam
auspicibus coeptorum operum...

Buch 3

auf Delos bei König Anius
Orakel des Apoll

auf Kreta
Penaten erscheinen im Traum

in Buthrótum bei Andromache und Helenus
Orakel des Apoll

Buch 4

4,56 delubra adeunt pacemque per aras
exquirunt; mactant lectas de more bidentis
legiferae Cereri Phoeboque patrique Lyaeo,
Iunoni ante omnis, cui uincla iugalia curae.

Buch 4

ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
candentis uaccae media inter cornua fundit,
aut ante ora deum pinguis spatiatur ad aras,
instauratque diem donis, pecudumque reclusis
pectoribus inhians spirantia consulit exta.

Buch 5

Iuno → Brand der Schiffe

685 tum pius Aeneas umeris abscindere uestem
auxilioque uocare deos et tendere palmas:
'Iuppiter omnipotens, [...]
uix haec ediderat cum effusis imbribus atra
tempestas sine more furit

Buch 6

56 'Phoebe, grauis Troiae semper miserate labores, [...]

tum Phoebo et Triuiae solido de marmore templum
instituam festosque dies de nomine Phoebi.

Buch 7
König Latinus

81 At rex sollicitus monstris oracula Fauni,
fatidici genitoris, adit ...

„Tischprodigium“

Katalog der Latiner

Buch 8

„Sauprodigium“

bei Euander
Fest für Herkules
Euander erzählt von Herkules und Cacus

514

„[...] hunc tibi praeterea, spes et solacia nostri,
Pallanta adiungam; sub te tolerare magistro
militiam et graue Martis opus [...]“

Vix ea fatus erat, [...]
ab aethere fulgor cum sonitu uenit

Schildbeschreibung
(8,678 ff.)
hinc Augustus agens Italos in proelia Caesar
cum patribus populoque, penatibus et magnis dis,
stans celsa in puppi [...]

Buch 9

Latiner greifen Trojanerlager an
Ascanius: 624 ff.
Gebet → erfolgreicher Schuss

Buch 10

(10,491 ff.) „Arcades, haec“ inquit „memores mea dicta referte / Euandro: qualem meruit, Pallanta remitto. [...]” [...] et laevo pressit pede talia fatus / exanimem, rapiens inmania pondera baltei [...] (503 ff.) Turno tempus erit, magno cum optaverit emptum / intactum Pallanta et cum spolia ista diemque / oderit.

Buch 11

1 ff. [...]

Aeneas, quamquam et sociis dare tempus humandis / praecipitant curae …
uota deum primo uictor soluebat Eoo.
ingentem quercum decisis undique ramis
constituit tumulo fulgentiaque induit arma,
Mezenti ducis exuuias, tibi magne tropaeum
bellipotens;

Buch 12
Vertrag

12,190 Aeneas:

nec mihi regna peto: paribus se legibus ambae

invictae gentes aeterna in foedera mittant.

sacra deosque dabo;

Juno - > Juturna -> Vertragsbruch

12,725 f.

Iuppiter ipse duas aequato examine
lances
sustinet et fata imponit diversa duorum,
quem damnet labor et quo vergat pondere letum.

Juno, von Jupiter zur Rede gestellt
(12,819 ff.)

illud te, nulla fati quod lege tenetur,
pro Latio obtestor, pro maiestate tuorum:
cum iam conubiis pacem felicibus, esto,
component, cum iam leges et foedera iungent,
ne vetus indigenas nomen mutare Latinos
neu Troas fieri iubeas Teucrosque vocari
aut vocem mutare viros aut vertere vestem.

sit Latium, sint Albani per saecula reges,
sit Romana potens Itala virtute propago;
occidit, occideritque sinas cum nomine Troia.“

12,833 f. Jupiter:

do quod vis, et me victusque volensque remitto.
sermonem Ausonii patrium moresque tenebunt,
utque est nomen erit; commixti corpore
tantum
subsident Teucri. morem ritusque sacrorum
adiciam faciamque omnis uno ore Latinos.

(12,930 ff.)

ille humilis supplex oculos dextramque precantem / protendens: „equidem merui nec deprecor“ inquit / „utere sorte tua. miseri te si qua parentis / tangere cura potest, oro ...

stetit acer in armis
Aeneas volvens oculos dextramque repressit;
et iam iamque magis cunctantem flectere sermo
coeperat,

infelix umero cum apparuit alto / balteus et notis fulserunt cingula bullis / Pallantis pueri, victum quem volnere Turnus / straverat atque umeris inimicum insigne gerebat.
ille, oculis postquam saeui monimenta doloris exuuiasque hausit, furiis accensus et ira terribilis: